

הלכות נזקי ממון פרק י

א. שור שהמית את האדם בכל מקום בין גדול בין קטן, בין עבד בין בן חורין אחד תם ואחד מועד, הרי זה נסקל; ואם המית את הגוי, פטור כדיניהם. ואחד השור ואחד שאר בהמה חיה ועוף שהמיתו, הרי אלו נסקלין.

ב. מה בין תם שהרג את האדם למועד שהרג שהתם, פטור מן הכפר; והמועד, חייב בכפר, ובלבד, שיהיה מועד להרג.

ג. והואיל וכל בהמה חיה ועוף שהרגו אדם נסקלין, היאך ימצא מועד להרג עד שישלמו בעליו את הכפר כגון שהרג שלושה גויים ואחר כך הרג ישראל, שהמועד לגויים הרי זה מועד לישראל; או שהרג שלושה ישראל טרפה, ואחר כך הרג שלם; או שהרג וברח והרג וברח והרג וברח, וברביעי נתפס שאין הבעלים חייבין בכפר עד שישקל השור.

ד. וכן אם ספן שלושה בני אדם כאחד, או הרג שלושה בהמות הרי זה מועד להריגה, ובעליו משלמין את הכפר.

ה. וכן אם הפירו העדים את בעל השור, ולא הפירו את השור בפעם ראשונה ושניה ושלישית, וברביעית ראו שורו שהרג, ואינן יודעין אם זה הוא השור שהרג בשלושה פעמים הראשונות או אחר היה הואיל והועדו הבעלים שיש להם בבקרם שור שהרג שלושה פעמים, היה להם לשמור כל בהמתם, ומאחר שלא שמרו, משלמין את הכפר.

ו. זה שנאמר בתורה "וגם-בעליו, יומת" (שמות כא, כט), מפי השמועה למדו שהוא חייב מיתה זו בידי שמים; ואם נתן כפר הנהרג, נתכפר לו. ואף על פי שהכפר כפרה הוא, ממשכנין את מי שנתחייב בכפר בעל כרחו. ושור שלשני שתפין שהרג כל אחד מהן משלם כפר שלם, שהרי כל אחד מהן צריך כפרה גמורה.

ז. אין גומרין דינו של שור אלא בפני בעליו, אם היו לו בעלים. אבל אם לא היו לו בעלים כגון שור המדבר, ושור ההקדש, ושור גר שמת ואין לו יורשין אם המית, הרי זה נסקל; וגומרין דינו, אף על פי שאין לו בעלים.

ח. וכן שור האשה, ושור היתומים, ושור האפטרופין שהמיתו נסקלין. ואין האפטרופין משלמין את הכפר: שהכפר כפרה הוא; והקטנים או החרשים והשוטים אינן בני חיוב, כדי שיהיו צריכין כפרה.

ט. שור שהוא טרפה שהרג את הנפש, או שהיה השור שלאדם טרפה אינו נסקל: שנאמר "וגם-בעליו, יומת" (שמות כא, כט) כמיתת הבעלים, כך מיתת השור; וכיון שבעליו כמת הם חשוכים, ואין צריכין מיתה הרי זה פטור.

י. המשסה כלבו בחברו, והרגו אין הכלב נסקל; וכן אם גרה בו בהמה או חיה, והרגוהו. אבל אם שסה בו נחש, ואפלו השיכו בו, והרגו הנחש נסקל: שסם הנחש שהמית, מעצמו הוא מקיאו; לפיכך זה האדם שהשיך בו הנחש, פטור ממיתת בית דין.

יא. אין הבהמה נסקלת אם המיתה, עד שתתפון להזיק למי

שְׁהִיא חֵיבֶת עָלָיו סִקְלָה. אָבֵל שׁוֹר שְׁהִיָּה מִתְּפֹנָן לְהֹרֵג אֶת
הַבְּהֵמָה, וְהֹרֵג אֶת הָאָדָם, נִתְּפֹנָן לְנֹכְרִי, וְהֹרֵג בֶּן יִשְׂרָאֵל, נִתְּפֹנָן
לְנִפְּלִים, וְהֹרֵג בֶּן קִימָה פָּטוֹר מִן הַמִּיתָה. וְאִם הָיָה מוֹעֵד
הַבְּעָלִים חֵיבִין בְּכֹפֶר, אוֹ בְּקֶנֶס אִם הַמִּית עֶבֶד, אֵף עַל פִּי שְׁהֹרֵג
בְּלֹא כּוֹנֵה, הוֹאִיל וְהוּא מוֹעֵד לְזֶה.

יב. הָיָה מוֹעֵד לְנִפְּל עַל בְּנֵי אָדָם בְּבוֹרוֹת, וְרָאָה יֶרֶק בְּבוֹר וְנִפְּל
לְבוֹר בְּשִׁבִּיל הַיֶּרֶק, וְהָיָה שֵׁם אָדָם וּמֵת, אוֹ שְׁהִיָּה מוֹעֵד לְהִתְחַכֵּךְ
בְּכוֹתָלִים, וּמִפִּילָן עַל בְּנֵי אָדָם, וְנִתְּחַכֵּךְ בְּכוֹתָל לְהִנָּאֵתוֹ, וְנִפְּל
עַל הָאָדָם וּמֵת מִחֲמַת חֲכוּכוֹ הַשׁוֹר פָּטוֹר מִמִּיתָה, לְפִי שְׁלֹא
נִתְּפֹנָן לְהַמִּית; וְהַבְּעָלִים חֵיבִין בְּכֹפֶר שְׁהָרִי זֶה מוֹעֵד לְפַל עַל
בְּנֵי אָדָם בְּבוֹרוֹת, אוֹ לְהַפִּיל עָלֵיהֶן הַכוֹתָלִים. וְהִיאֵךְ יוֹדֵעַ
שְׁלֵהֲנָאֵתוֹ נִתְּחַכֵּךְ, בְּשִׁנְתְּחַכֵּךְ אֵף לְאַחַר שְׁהַפִּיל וְהַמִּית.

יג. אֵין הַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֹּפֶר, עַד שְׁתַּמִּית בְּהֶמְתָּן חוּץ
מִרְשׁוֹתָן. אָבֵל אִם הַמִּית בְּרִשׁוֹת הַמַּזִּיק אֵף עַל פִּי שְׁהוּא בְּסִקְלָה,
הַבְּעָלִים פָּטוּרִין מִן הַכֹּפֶר. כִּי־עַד: הַנִּכְנָס לַחֲצֹר בַּעַל הַבַּיִת שְׁלֹא
בְּרִשׁוֹתוֹ, וְאִפְּלוּ נִכְנָס לַתְּבַע שְׁכָרוֹ אוֹ חוּבוֹ מִמֶּנּוּ, וְנִגָּחוּ שׁוֹרוֹ
שְׁלִבַּעַל הַבַּיִת, וּמֵת הַשׁוֹר בְּסִקְלָה, וְהַבְּעָלִים פָּטוּרִין מִן הַכֹּפֶר:
שְׁהָרִי אֵין לוֹ רִשׁוֹת לְהַכְּנִס לְרִשׁוֹתוֹ שְׁלִזָּה, שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ.

יד. עֶמֶד בַּפֶּתַח וְקָרָא לְבַעַל הַבַּיִת, וְאָמַר לוֹ הֵינָּה, וְנִכְנָס, וְנִגָּחוּ
שׁוֹרוֹ שְׁלִבַּעַל הַבַּיִת הָרִי הַבְּעָלִים פָּטוּרִין: שְׁאֵין מְשַׁמַּע הֵינָּה
אַלֵּא עֶמֶד בְּמִקְוֵמָךְ, עַד שְׁאִדְבַּר עִמָּךְ.

טו. בְּהֵמָה שְׁנִכְנָסָה לַחֲצֹר הַנֶּזֶק, וְדָרְסָה עַל גִּבִּי תִינוֹק כְּדֶרֶךְ
הַלּוּכָה, וְהִרְגָתָהּ הַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֹּפֶר: שְׁהִרְגָל מוֹעֵדָת
לְהַזִּיק כְּדֶרֶךְ הַלּוּכָה; וּבְרִשׁוֹת הַנֶּזֶק, חֵיב אֵף עַל הַשֵּׁן וְהִרְגָל
כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

טז. נִמְצְאָתָ לָמַד שְׁהַמוֹעֵד שְׁהַמִּית בְּכוֹנֵה נִסְקָל, וְהַבְּעָלִים חֵיבִין
בְּכֹפֶר; וְאִם הַמִּית בְּלֹא כּוֹנֵה פָּטוֹר מִן הַמִּיתָה, וְהַבְּעָלִים חֵיבִין
בְּכֹפֶר. וְתָם שְׁהַמִּית בְּלֹא כּוֹנֵה פָּטוֹר מִן הַמִּיתָה, וּמִן הַכֹּפֶר;
וְאִם נִתְּפֹנָן לְהַמִּית נִסְקָל, וְהַבְּעָלִים פָּטוּרִין מִן הַכֹּפֶר, וְכֵן מִקֶּנֶס
הָעֶבֶד.

יז. יִרְאָה לִי שְׁאֵף עַל פִּי שְׁהֵתָם שְׁהַמִּית עֶבֶד אוֹ שְׁפָחָה פָּטוֹר
מִן הַקֶּנֶס, שְׁהוּא שְׁלוּשִׁים סָלַע הַקָּצוּב בַּתּוֹרָה: אִם הַמִּית שְׁלֹא
בְּכוֹנֵה מְשַׁלֵּם חֲצִי דָמֵי הָעֶבֶד אוֹ דָמֵי הַשְּׁפָחָה מְגוּפוֹ, כְּאִלוֹ
הַמִּית שׁוֹר חֲבֵרוֹ אוֹ חֲמוּרוֹ.